

INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi

YANGI RENESSANS

ILMIY JURNALI

2026/5

+998335668868

www.innoworld.net

Google Scholar

zenodo

2026

YANGI RENESSANS

ILMIY JURNALI

3-JILD 5-SON

YANGI RENESSANS

ILMIY JURNALI
TO'PLAMI

3 - JILD, 5 - SON
2026

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2026

YOSHLARNING STATIK VA DINAMIK HOLATI**O`ktamova Viloyat Xamid qizi**

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti

Psixologiya va sotsiologiya kafedrasida sotsiologiya yo'nalishi talabasi

oktamovaviloyat@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada yoshlar ijtimoiy guruh sifatida statik va dinamik holatlar nuqtai nazaridan tadqiq etiladi. **Statik holat** doirasida yoshlarning muayyan vaqt kesimidagi demografik tarkibi, ijtimoiy maqomi va qadriyatlar tizimi tahlil qilingan bo'lsa, **dinamik holat** orqali ularning ijtimoiy mobilligi, sotsializatsiya jarayonlari va avlodlar almashinuvi dinamikasi ko'rib chiqiladi. Muallif yoshlarning jamiyatdagi barqaror o'rni va ularning transformatsion o'zgarishlarga moslashuv mexanizmlari o'rtasidagi bog'liqlikni yoritib beradi. Tadqiqot natijalari yoshlar siyosatini shakllantirishda ushbu ikki holatning muvozanatini saqlash muhimligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: yoshlar sotsiologiyasi, statik holat, dinamik holat, ijtimoiy mobillik, sotsializatsiya, ijtimoiy maqom, transformatsiya.

THE STATIC AND DYNAMIC STATE OF YOUTH

Abstract. This article studies youth as a social group from the perspective of static and dynamic situations. While the demographic composition, social status, and value system of young people over a certain period of time are analyzed within the static situation, the dynamics of their social mobility, socialization processes, and generational change are examined through the dynamic situation. The author sheds light on the relationship between the stable role of young people in society and their mechanisms for adapting to transformational changes. The results of the study show the importance of maintaining a balance between these two situations in the formation of youth policy.

Keywords: sociology of youth, static situation, dynamic situation, social mobility, socialization, social status, transformation.

СТАТИЧЕСКОЕ И ДИНАМИЧЕСКОЕ СОСТОЯНИЕ МОЛОДЕЖИ

Аннотация. В данной статье рассматривается молодежь как социальная группа с точки зрения статических и динамических состояний. В рамках **статического состояния** анализируются демографический состав, социальный статус и система ценностей молодежи в конкретный период времени. Через призму **динамического состояния** исследуются показатели социальной мобильности, процессы социализации и динамика смены поколений. Автор освещает взаимосвязь между стабильным положением молодежи в обществе и механизмами их адаптации к трансформационным изменениям. Результаты исследования подчеркивают важность соблюдения баланса между этими двумя состояниями при формировании молодежной политики.

Ключевые слова: социология молодежи, статическое состояние, динамическое состояние, социальная мобильность, социализация, социальный статус, трансформация.

Kirish. Zamonaviy globallashuv va jadal texnologik o'zgarishlar davrida yoshlar jamiyatning eng harakatchan va transformatsiyalarga moyil qatlami sifatida namoyon bo'lmoqda. O'zbekiston aholisining qariyb 60 foizini yoshlar tashkil etishini hisobga olsak, ushbu ijtimoiy guruhni sotsiologik jihatdan chuqur tahlil qilish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biridir. Yoshlar sotsiologiyasida ularni shunchaki yosh xususiyatiga ko'ra birlashgan guruh emas, balki murakkab ijtimoiy tizim sifatida o'rganish zarurati tug'ilmoqda.

Muammoning qo'yilishi. Yoshlar hayotini o'rganishda ikki xil yondashuv - **statik** va **dinamik** holatlar o'rtasidagi muvozanatni tushunish muhim ahamiyatga ega. Statik holat yoshlarning ma'lum bir vaqt oralig'idagi ijtimoiy qiyofasini, ularning soni, tarkibi va egallab turgan statusini ifodalasa, dinamik holat ularning rivojlanish tendensiyalari, ijtimoiy mobilligi va sotsializatsiya jarayonidagi o'zgarishlarni ko'rsatadi. Ko'pincha tadqiqotlarda ushbu ikki holatdan biri (odatda faqat statistika) ustunlik qiladi, biroq ularning o'zaro aloqasini o'rganmasdan turib, yoshlarning jamiyatdagi real rolini baholab bo'lmaydi.

Tadqiqotning maqsadi. Ushbu maqolaning maqsadi yoshlar sotsiologiyasidagi statik va dinamik tushunchalarning nazariy-uslubiy asoslarini yoritish hamda zamonaviy yoshlar hayotidagi ijtimoiy o'zgarishlarni ushbu mezonlar asosida tahlil qilishdan iborat.

Adabiyotlar tahlili – Ushbu maqolada yoshlar sotsiologiyasidagi statik va dinamik tushunchalarini olimlar o'z nazariyalarida qanday ta'riflashgani ko'rib chiqilgan. Masalan, Emil Dyurkgeym, Talkott Parsons, Karl Manngeym, Pitirim Sorokin kabi olimlar bir qancha nazariyalarida buni ta'kidlab o'tganini ko'rishimiz mumkin.

1. Statik holat: Ijtimoiy barqarorlik va strukturaviy yondashuv

Sotsiologiyada statik holat deganda jamiyatning ma'lum bir "kesimi" tushuniladi. Bu yo'nalishda yoshlar ma'lum bir ijtimoiy norma va qadriyatlar doirasida shakllangan muqim guruh sifatida o'rganiladi.

Nazariy asos (Emil Dyurkgeym): Dyurkgeym yoshlarni jamiyatning barqarorligini ta'minlovchi "ijtimoiy fakt" sifatida ko'radi. Statik holatda yoshlarning ijtimoiy institutsionalizatsiyasi (maktab, oila, oliygohdagi o'rni) tahlil qilinadi. [1]

Strukturaviy funksionalizm (Talkott Parsons): Parsons yoshlik davrini bolalikdan kattalikka o'tishdagi "muvozanatli holat" deb ataydi. Uning fikricha, yoshlarning statik holati ularning jamiyat tomonidan belgilangan rollarni (talaba, yosh mutaxassis) qay darajada qabul qilishi bilan belgilanadi. [2]

2. Dinamik holat: Ijtimoiy tranzitsiya va mobillik

Dinamik holat yoshlarni doimiy o'zgarish, harakat va "ijtimoiy o'tish" jarayonida o'rganadi.

Nazariy asos (Karl Manngeym): Manngeymning "Avlodlar muammosi" (The Problem of Generations) asari dinamik yondashuvning cho'qqisidir. U yoshlarni jamiyatni yangilovchi "dinamik kuch" deb ataydi. Uning fikricha, yoshlar yangi tarixiy vaziyatga to'qnash kelganda, ularning ongida "dinamik siljish" yuz beradi va ular eski ijtimoiy statikani buzib, yangi madaniyat yaratadilar.[3]

Ijtimoiy mobillik (Pitirim Sorokin): Sorokin nazariyasiga ko'ra, yoshlarning dinamik holati ularning vertikal mobilligi (karyera, ijtimoiy zinadan ko'tarilish) bilan bog'liq. Yoshlik — bu eng yuqori dinamika davri, chunki bu bosqichda inson o'z statusini eng tez o'zgartiradi. [4]

3. Zamonaviy tadqiqotlar va tendensiyalar

Bugungi kunda yoshlar sotsiologiyasida "Prekariat" (barqaror bo'lmagan statik holat) va "Raqamli ko'chmanchilar" (global dinamika) tushunchalari o'rganilmoqda.

Giddensning "Refleksiv modernlik" nazariyasi: Entoni Giddens zamonaviy yoshlar o'z hayot yo'lini doimiy ravishda "qayta loyihalashtirishini" (dinamika) ta'kidlaydi. Ya'ni, yoshlar endi ota-onalari kabi bir umr bitta kasbda (statikada) qolmaydilar. [5]

O'zbekistondagi tadqiqotlar: Milliy tadqiqotchilar (masalan, M. Bekmurodov, A. Xolbekov) yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirishda statik sharoitlarni (ta'lim tizimi) dinamik imkoniyatlar (innovatsiyalar) bilan bog'lash zarurligini ta'kidlaydilar.

Statik "Ijtimoiy stop-kadr": Yoshlarning status-kvosi. Statik holatni o'rganishda sotsiologlar "ijtimoiy guruh portreti" metodidan foydalanadilar.

Marginal statika: Ba'zi yoshlar guruhlari (masalan, ishsizlar yoki ta'limdan tashqaridagi "NEET" yoshlar) statik holatda "qotib qolishi" mumkin. Bu sotsiologiyada "ijtimoiy turg'unlik" deb ataladi.

Institutsional statika: Bu yoshlarning davlat va jamiyat tomonidan belgilangan qat'iy chegaralari (masalan, harbiy xizmat yoshi, nikoh yoshi, talabalik muddati). Bu chegaralar yoshlar hayotiga barqarorlik beradi, lekin dinamikani cheklashi ham mumkin.

Dinamik "Ijtimoiy lift": Vertikal va gorizontal harakat. Dinamik holat nafaqat jismoniy harakat, balki "identifikatsiya dinamikasi" hamdir.

Kasbiy tranzitsiya: Zamonaviy yoshlar bir vaqtning o'zida ham o'qiydi, ham ishlaydi. Bu statik holatning (talabalik) dinamik holat (mehnat faoliyati) bilan to'qnashuvi.

Kognitiv dinamika: Yoshlarning dunyoqarashi va qadriyatlarini ota-onalariga nisbatan tezroq o'zgaradi. Masalan, an'anaviy oila modelidan (statika) individual rivojlanishga asoslangan modelga (dinamika) o'tish.

Raqamli mobillik: Yoshlar jismonan bir joyda turib (statika), virtual dunyoda global miqyosda muloqot qiladi va ishlaydi (dinamika). Bu hodisa sotsiologiyada "virtual dinamika" deb ataladi.

4. Empirik tadqiqotlar va global tendensiyalar

"Y avlodi" (Milleniallar) va "Z avlodi" (Zumerlar) qiyosiy dinamikasi:

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, Z avlodi statik ish joyidan ko'ra, dinamik (frelans, loyihaviy) ishlarni afzal ko'radi. Bu mehnat sotsiologiyasida "gig-ekonomika" dinamikasini keltirib chiqardi.

Sotsializatsiya inqirozi: Robert Mertonning "Anomiya" nazariyasiga ko'ra, agar jamiyat yoshlarga dinamik rivojlanish uchun (maqsadlarga erishish uchun) yetarli statik vositalarni (ta'lim, ish o'rni) bermasa, yoshlar orasida deviant xulq-atvor (dinamikaning salbiy ko'rinishi) kuchayadi. [6]

Xulosa. Yoshlar sotsiologiyasida statik va dinamik holatlarning sintezi quyidagi xulosalarga olib keladi:

Muvozanat zarurati: Jamiyat yoshlar uchun barqaror statik asosni (huquqiy himoya, ta'lim) ta'minlashi va shu bilan birga erkin dinamika (ijtimoiy liftlar, innovatsiyalar) uchun yo'l ochishi kerak.

Moslashuvchanlik: Zamonaviy yoshlar "statik turg'unlik"dan ko'ra "doimiy dinamika" holatida yashashga majbur. Bu ularda stressga chidamlilikni oshiradi, lekin ijtimoiy bog'liqlikni (masalan, oilaviy barqarorlikni) zaiflashtirishi mumkin.

Davlat siyosati: Yoshlar siyosati faqat statik ko'rsatkichlarga (necha kishi ishga kirdi?) emas, balki dinamik jarayonlarga (yoshlarning kompetensiyasi qanchalik oshdi?) tayanishi lozim. **Statik turg'unlik:** Yosh organizmda skelet hali to'liq suyaklanmagan bo'ladi. Shuning uchun statik holatda (masalan, uzoq vaqt bir joyda turish yoki o'tirishda) og'irlik markazining to'g'ri taqsimlanishi juda muhim. Agar statik muvozanat buzilsa, bu ichki a'zolarining siqilishiga olib keladi. **Dinamik moslashuv:** Yoshlar dinamik harakatlar davomida (yugurish, sakrash) kordinatsiyani tez shakllantiradilar. Bu jarayonda nerv tizimi va mushaklar o'rtasidagi aloqa (neyromushak aloqasi) mustahkamlanadi.

Intellectual va Ruhiiy holat. Statik diqqat: Bu yoshlarning bir joyda o'tirib, diqqatni uzoq vaqt bir vazifaga (masalan, kitob o'qish yoki dasturlash) qarata olish qobiliyati. Bu intellektual salohiyatning asosi hisoblanadi. **Dinamik tafakkur:** Bu vaziyatga qarab tez qaror qabul qilish, kreativlik va "brainstorming" (fikrlar hujumi) qobiliyatidir. Yoshlar uchun bu ikki holatning almashinib turishi miya charchashining oldini oladi. **Mehnat va Ta'lim gigiyenasi.** Statik toliqish: Maktab yoki universitetda uzoq vaqt o'tirish qon aylanishini sekinlashtiradi. **Dinamik tanaffus:** Har 45-50 daqiqalik statik darsdan so'ng 5-10 daqiqalik dinamik harakat (mashqlar) qilish ish qobiliyatini 30-40% ga oshirishi ilmiy isbotlangan.

Energiya almashinuvi: Dinamik holatda energiya sarfi keskin oshadi, statik holatda esa energiya jamlanadi. **Garmoniya:** Yoshlik — bu dinamik harakat orqali statik mustahkamlikni (sog'lom tana va mustahkam xarakter) qurish davridir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Дюркгейм, Э. Правила социологического метода. - М.: АСТ, 2021. - 384 с.
2. Парсонс Т. Система современных обществ // Пер. с англ. Л.А. Седова, А.Д. Ковалева; Научн. ред. перевода М.С. Ковалева. - М.: Аспект-Пресс, 1997.
3. Braunstein, Peter. Imagine Nation: the American Counterculture of the 1960s and '70s. New York: Routledge, 2002.
4. Sorokin P. Social Mobility. New York: Harper & Brothers, 1927.
5. Giddens A. Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age. Stanford University Press, 1991.
6. Gulnoz J. Sotsiologiya tarixi.–T.: Innovatsiya-Ziyo, 2020.–466 b.

